

PISM

POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH
THE POLISH INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS

NR 52/2021, 23 CZERWCA 2021 © PISM

KOMENTARZ

Konsekwencje wyborów prezydenckich w Iranie

Marcin Andrzej Piotrowski

Wybory prezydenckie 18 bm. wygrał ultrakonserwatywny Ebrahim Raisi, który miał wyraźne poparcie Alego Chameneiego, najwyższego duchowego przywódcy Iranu. Nowy prezydent zapowiada odcięcie się od polityki swojego centrowego poprzednika Hassana Rowhaniego. Dotychczasowa kariera i poglądy Raisiego nie zapowiadają pozytywnych zmian wewnątrz kraju i w irańskiej polityce regionalnej. Można natomiast oczekiwać powrotu Iranu (wraz z USA) do pierwotnych ustaleń umowy nuklearnej z lipca 2015 r., które wygasły po wypowiedzeniu jej przez prezydenta Donalda Trumpa.

Jaka jest rola prezydenta w irańskiej teokracji?

Prezydent jest wybierany co cztery lata w wyborach powszechnych – najnowsze są 13. w historii Islamskiej Republiki Iranu. Zgodnie z konstytucją prezydent jest szefem rządu, desygnuje jego ministrów i kilku swoich zastępców. W praktyce jego konstytucyjna rola w sferach polityki i administracji jest ograniczona przez urząd duchowego przywódcy (faktycznej głowy państwa) oraz przedstawicieli Chameneiego w ministerstwach. Ogromną rolę, niezależną od pochodzących z wyborów prezydenta i parlamentu (Medżelisu), odgrywają też liczne ciała doradcze i kontrolne, złożone z wysokich rangą duchownych szyickich. Zakres autonomii danego prezydenta względem pozostałych ośrodków władzy określają też nieformalne grupy wpływów i więzi rodzinne członków elity, jak również aparat bezpieczeństwa.

Jakie były oficjalne rezultaty i frekwencja wyborów?

Do kandydowania dopuszczono siedem osób, z których trzy wycofały się tuż przed dniem głosowania. Formuła debat telewizyjnych nie pozwalała na prezentację ich planów, choć kampanię powszechnie uznano za starcie Raisiego z Abdolnaserem Hemmatim – szefem Banku Centralnego w rządzie Rowhaniego. Dane władz mówią o wygranej Raisiego, który uzyskał 62% głosów oraz o 11-procentowym

poparciu emerytowanego gen. Mohsena Rezaiego i jedynie 8-procentowym – Hemmatiego. Według władz Iranu frekwencja wyniosła 48,8% uprawnionych – we wcześniejszych sięgała zwykle 60–70%. Mogła być jednak faktycznie niższa, biorąc pod uwagę popularność wezwań do bojkotu wyborów w mediach społecznościowych i rozpowszechniane takimi kanałami zdjęcia pustych punktów wyborczych w miastach. Podobnie jak miało to miejsce podczas ostatnich wyborów do Medżelisu sugeruje to coraz bardziej słabnącą legitymację społeczną władz, które nie mają atrakcyjnych pomysłów na przyszłość Irańczyków.

Kim jest nowy prezydent Iranu?

Raisi jest 60-letnim duchownym, który już jako młody polityk i prokurator był zaangażowany w pokazowe procesy i fale porewolucyjnych represji. Od początku swojej kariery jest związany z konserwatywnymi frakcjami irańskiej elity, w tym z Chameneim i Strażnikami Rewolucji. Raisi był w latach 2014–2016 prokuratorem generalnym, a od 2019 r. – szefem wymiaru sprawiedliwości Iranu. Kierował też jedną z większych i finansowanych z budżetu państwa fundacji religijnych. W 2017 r. startował w wyborach przeciwko Rowhaniemu, uzyskując poparcie na poziomie 38%. Raisi jest od 2019 r. objęty sankcjami USA za procesy i surowe wyroki po pacyfikacji „zielonej rewolucji”

KOMENTARZ PISM

w 2009 r. i po powtarzających się w ostatnich latach protestach. Raisi twierdził w 2017 r., że uzyskał tytuł szyckiego uczonego – ajatollaha. Zostało to podważone przez jego przeciwników i od tamtej pory przedstawiany jest już z niższym stopniem – hudżdżat al-islam, co może skomplikować spekulowany plan sukcesji po 82-letnim ajatollahu Chameneim.

Jakie kluczowe problemy wewnętrzne stoją przed władzami Iranu?

Raisi będzie posiadał wsparcie zdominowanego przez konserwatystów Medżelisu, co utrudni rozwiązanie głównych problemów społecznych i ekonomicznych kraju. [Pilnym wyzwaniem jest opanowanie pandemii COVID-19](#), która oficjalnie kosztowała życie 83 tys. osób, a także tempo szczepień – dotychczas w pełni zaszczepiono 920 tys. z 82 mln Irańczyków. Rząd Raisiego prawdopodobnie nie wyhamuje wysokiej inflacji (50% w skali roku), korupcji administracji i bezrobocia wśród młodych Irańczyków. Skupi się na stabilizacji poparcia dla reżimu w biedniejszych warstwach społeczeństwa, klerze i rozbudowanym aparacie bezpieczeństwa. Wbrew spekulacjom o rozstrzygniętej

sukcesji Chameneiego przez Raisiego, proces ten może być nieprzewidywalny lub zakłócony przez silny bunt społeczny w dużych miastach Iranu.

Jaki będzie wpływ prezydenta na politykę zagraniczną Iranu?

Ogólny kierunek i cele strategiczne Iranu w regionie są trwałe. Należy oczekiwać bardziej antyzachodniej retoryki nowego prezydenta niż za czasów Rowhaniego. Raisi odrzuca przy tym możliwość bezpośredniego spotkania z prezydentem USA Joe Bidenem. Prezydent-elekt jest przeciwny otwarciu gospodarczemu kraju, brak też wiarygodnych informacji o jego podróżach i kontaktach zagranicznych. Realizacja polityki regionalnej Iranu pozostanie zapewne w gestii Strażników Rewolucji, przy ograniczonej roli MSZ oraz [napięciach z Arabią Saudyjską i Izraelem](#). Raisi – dopóki żyje Chamenei – nie będzie podważał zasadności powrotu Iranu do [pierwotnych warunków umowy nuklearnej z 2015 r.](#) Rozmowy nuklearne w Wiedniu mogą zostać z powodzeniem zakończone przez dotychczasowych negocjatorów Iranu. Pozwalałoby to na przywrócenie tej umowy wraz z zaprzysiężeniem nowego gabinetu lub do jesieni br.